

Ба 25254

Пралетары ўсіх краёў, злучайцеся!

Ба 25254
Д. № 1953 Г
Ф. а. 29
7887

ВЫНІКІ ДВУХГАДОВАЙ ПРАЦЫ СЯЛЯНСКАГА УНІВЭРСЫТЭТУ

ПРЫ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАЙ АКАДЭМІІ
СЕЛЬСКОЙ І ЛЯСНОЙ ГАСПАДАРКІ
ІМЯ КАСТРЫЧНІКАВАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

за 1927-28—1928-29 навуч. гады

Бел. адрас
1924 г.

ГОРКІ, ДРУКАРНЯ АКАДЭМІІ

1929

8308 4 1 25

Галоўлітбел № 2613. Заказ № 446—1000 экз.
Горкі, Друкарня Акадэміі

25. 11. 2009

Вынікі двухгадовай працы Сялянскага Універсытэту пры Беларускай Дзяржаўнай Акадэміі Сельскай і Лясной Гаспадаркі (1927-28—1928-29 навуч. г.)

Навошта спатрэбіўся Сялянскі Універсытэт.

Сучасны момант жыцця нашага Савецкага Саюзу і, як часткі яго—БССР характарызуецца тым, што працоўна-сялянскія масы пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі перабудоўваюць народную гаспадарку на новы сацыялістычны лад. Гэтая вялізарная задача, якая стаіць перад кожным сьвядомым рабочым і селянінам, ня можа быць вырашана без аўладаньня навукай. Апошнія дасягненьні навукі ў розных яе галінах гэта тая зброя, якая дапамагае найбольш шпаркім спосабам развязаць пытаньні сацыялістычнае перабудовы народнае гаспадаркі нашага Саюзу і ў тым ліку сельскае гаспадаркі. Наблізіць с.-г. навуку да шырокіх мас працоўнага сялянства, гэта значыць—узброіць гэтыя масы навуковымі ведамі, каб больш шпарка ўзьняць вытворчасць сельскае гаспадаркі і праз гэта сьвядома перабудоваць дробную сялянскую гаспадарку шляхам калектывізацыі на новы, на сацыялістычны лад. Толькі ва ўмовах цеснага саюзу навукі і працы можа быць зроблена гэтая перабудова. Арганізацыя Сялянскага Універсытэту ў нашых мясцовых умовах, гэта ёсьць адна з форм аўладаньне навукай працоўным сялянствам,—гэта значыць з аднаго боку—уплыў навукі на вытворчасць у сэнсе больш рацыянальнага, больш шырокага яе разьвіцьця і перабудовы на новы лад, і—з другога—уплыў вытворчасці на перабудову самой навукі, на большае прыстасаваньне яе зьместу, яе мэтадаў да сучаснага запатрабаваньня нашага жыцця. Канкрэтна, Сялянскі Універсытэт дае працоўнаму селяніну тыя навуковыя веды і спосабы, без якіх немажліва рацыянальная перабудова яго гаспадаркі, немажліва ўзьняцьце вытворчасці яго гаспадаркі ў

сучасных умовах, а навуковы працаўнік набывае магчымасьць праз гэты Унівэрсытэт пабудаваць сваю працу, сваю навуковую дзейнасьць такім спосабам, што яна ня будзе працай навукі „наогул“, у цішыні навуковых габінэтаў, а навукі нашай, Савецкай, навукі для працоўных мас, навукі неадрыўнай ад жыцця, ад вытворчасці.

Да Кастрычнікавай Рэвалюцыі (а за межамі ў буржуазных краінах і цяпер) значная частка прадстаўнікоў с.-г. навукі таксама сустракаецца з сялянствам, але сустракаецца так, як сустракаецца са сваім батраком памешчык, пан, якому выгада было, каб гэты батрак батраком і заставаўся, каб ва ўсякім разе эканамічнае становішча і культурнае разьвіццё селяніна заставалася такім, якое-б не адбівалася дрэнна на прыбытках памешчыка, на прыбытках таго, хто жыве эксплёатацыяй працоўных сялян і батракоў. Дзеля гэтага такія прафэсары — памешчыкі, седзячы ў цішыні сваіх габінэтаў будуць і пашыраюць сваю навуку так, каб было карысна ім, каб карысна тэй клясе, якая кіруе краінай, ў якой улада ў руках г. ё. буржуазіі. Так было і ў нас у Расіі. Але 12 год, як уладаюць нашай краінай і будуць Савецкую народную гаспадарку самі працоўныя масы нашага Саюзу. Разам з тым і наша навука за гэтыя 12 год таксама ўсё больш і больш перабудоўваецца на новы, на наш, на Савецкі лад. Кіраўнікі краіны — масы рабочых і працоўных сялян патрабуюць навукі, якая-б дапамагала ім у гэтым кіраванні, у перабудове ўсёй краіны, у перабудове саміх сябе на новы сацыялістычны лад.

Беларуская Дзяржаўная С.-Г. Акадэмія павінна была ў такіх умовах даць магчымасьць кожнаму працоўнаму селяніну акругі са сваімі запытаннямі, са сваімі запатрабаваннямі па перабудове сваёй гаспадаркі, каб узняць яе вытворчасць непасрэдна зьвярнуцца да высокакваліфікаваных навуковых працаўнікоў Акадэміі. Вось чаму 1-га мая 1927 году, у дзень вялікага сьвята ўсіх працоўных, пры Акадэміі па ініцыятыве Бюро Ячэйкі КП(б)Б, пры самым актыўным удзеле грамадзкіх арганізацый Акадэміі, быў адчынены Нядзельны Сялянскі Унівэрсытэт, які зьяўляецца невялічкай часткай гэтай працы, гэтай перабудовы народнай гаспадаркі і саміх сябе, але разам з тым ён набывае вялізарнае значэньне на шляху рэвалюцыі ў навуцы, на шляху перамогі яе старых традыцый.

Зараз прайшло два гады працы Сялянскага Унівэрсытэту — тэрмін, на які разлічан навучальны плян. У гэтым годзе адбыўся першы выпуск сялян-слухачоў Сялянскага Унівэрсытэту. Ужо ёсьць мажлівасьць падвесці некаторыя вынікі, зрабіць некаторыя вывады з першае двухгадовае практыкі.

Каго абслугоўвае Сялянскі Універсытэт.

У 1927 годзе была залічана ў склад слухачоў 110 асоб, але к пачатку заняткаў з'явіліся толькі 80. Далей, па працягу першага году працы таксама назіраўся некаторы адсеў.

Каб даць характарыстыку складу слухачоў пададзім некалькі лічбаў. У склад гэтых 80 асоб уваходзілі:

беднякоў—20% і сярэднякоў—80%.

Па родзе—мужчын—88%, жанчын—12%

Па ўзросьце—да 25 год 44%

26—30 год—20%

31—40 „ —28%

41 і больш— 8%

Па адукацыі: скончыла 2 класн. школу— 8%,

„ народную і царкоўна-прыхадзкую школы—76%,

пачатковай школы ня скончылі—16%

Па партыйнасьці: сяброў ЛКСМБ—12%,

беспартыйных — 88%

Становішчы ў

гаспадарках: Самастойных гаспадароў— 52%

Несамастойных „ — 44%

Батракоў „ — 4%

З гэтых лічбах відаць ужо каго абслугоўвае Сялянскі Універсытэт. Гэта батракі, бяднейшая і сярэдняцкая частка сялянства, якія самастойна вядуць гаспадарку; значная частка моладзі, вясковы актыў—сябры ЛКСМБ.

На другі курс было пераведзена 48 асоб, з якіх працавалі ўвесь год і зараз будуць выпушчаны толькі 36 асоб. Адначасна ўвосень 1928 году адбыўся новы набор слухачоў на першы курс, на які было залічана каля 100 асоб, але к пачатку заняткаў з'явіліся толькі 64, і зараз к канцу першага году засталася 43 чалавекі.

Такі на першы погляд вялікі процант адсеву слухачоў у працягу працы тлумачыцца тымі некаторымі цяжкасьцямі, з якімі зьвязана праца селяніна, які, не адрываючыся ад сваёй гаспадаркі, займаецца ў Сялянскім Універсытэце. Трэба адзначыць, што вёскі і пасёлкі, жыхары з якіх зьяўляюцца слухачамі Сялянскага Універсытэту, знаходзяцца на адлегласьці ў сярэднім 5—10 кілёметраў ад Акадэміі. Вялікая ўпартасьць і вялікая энэргія патрэбна ад селяніна, каб на працягу двух год, кожны тыдзень, у нядзелю, кідаючы ў гэты дзень працу ў сваёй гаспадарцы, прабірацца за некалькі

кілёмэтраў па васеньнім і веснавым бездарожжы, альбо ўзімку (асабліва ў гэтым годзе) па сьнягу, пры 30° марозе наведваць заняткі Унівэрсытэту. Апрача таго на вялікі жаль да гэтага часу Сялянскі Унівэрсытэт, існуючы другі год, не мае свайго асобнага памяшканьня. Слухач Сялянскага Унівэрсытэту, які прыходзіць з вёскі за 5—10 кілёмэтраў (а ёсьць выпадкі, што і за 20 км. ходзяць) ня мае месца, дзе адпачыць, дзе пераначаваць, калі ў гэты дзень ён не патрапіць двору, затрымаўшыся ў Акадэміі, у Горках. Становішча ненармальное, але, на жаль, жыльёвы крызіс Акадэміі не дае мажлівасьці яго адразу зьнішчыць. Але ўсё-ж выпуск гэтага году ў ліку 36 асоб паказвае, як зацікаўлена працоўнае сялянства працаю Сялянскага Унівэрсытэту. 36 выпускнікоў—гэта тья піанэры, тья ўпартыя, энэргічныя барацьбіты, якія два гады добра-ахвотна, ня гледзячы на цяжкія умовы, вучыліся прыстасоўваць навуковыя веды да вытворчасці, да сваёй гаспадаркі.

Сярод слухачоў другога курсу была пашырана анкета (41 анкета), вынікі якой даюць наступны склад слухачоў:

Беднякоў—20% і сераднякоў—80%
 Па родзе: мужчын—93%, жанчын—7%
 Па ўзросьце: 25 год — 49%
 26—35 год— 29%
 36—45 „ — 17%
 45 і больш— 5%

Па адукацыі: Царкоўна-прыхадзкая школа . —15%
 Сялянская школа —32%
 Сямігодка —30%
 II-я ступень — 9%
 Прафшкола — 4%
 Малапісьменных —10%

Становішча ў гаспадарцы: Самастойных гаспадароў . . —44%
 Несамастойных —56%

Ліцацца сябрамі наступных арганізацый: Шэфграмады . —22 чалавекі
 Каапэрацыі . —12 „
 АСО — 8 „
 Сельсавету . — 4 „
 КСУ — 4 „
 Групы беднякоў— 4 „
 МОПР — 4 „
 Бязбожнік . . — 1 „ і г. д.

Выпісваньне газэты —63%

З гэтых лічбаў, калі параўнаць іх з раней пададзенымі, яскрава відаць, як агульны твар тых, хто зараз канчае Сялянскі Універсітэт (малодшая частка, яшчэ самастойныя гаспадары, вясковы актыў), таксама і тых, хто адсеяўся на працягу двух год працы (некаторая частка жанчын, па узросьце група ў 26—30 год, самастойныя гаспадары, малапісьменныя). Праца ў сваёй гаспадарцы, асабліва ўвосень і ўвесну, як будзе відаць далей, часта не дае мажлівасьці слухачам акуратна наведваць заняткі, а ў выніку—зьнікае інтэрэс да іх, бо няма мажлівасьці дагнаць тое, што прапушчана. Адсейваюцца тыя слухачы, якія ў пэрыяды найбольш напружанай с.-г. працы у сваіх гаспадарках зьмяншаюць імкненьне і энэргію да заняткаў у Сялянскім Універсітэту.

Навучальная праца Сялянскага Універсітэту

Курс Сялянскага Універсітэту, яго навучальны плян разьлічан на 2 гады. Заняткі адбываюцца з 15-га верасьня да 15 ліпеня з зімовым перапынкам у студзені месяцы. Заняткі праводзяцца кожны тыдзень у нядзелю з 10 да 3 гадзін дню, па 6 вучэбных гадзін у дзень. Такім чынам навучальны плян разьлічан на 39 тыдняў па 6 гадзін у тыдзень, гэта значыць $6 \times 39 = 234$ гадз., а за два гады 468 гадз. фактычна праведзена ад гэтай колькасьці гадзін на 1-м курсе ў 1927-28 годзе 80%, на II-м курсе 80%. Недавыкананьне навучальнага пляну трэба аднесці на агульныя сходы, якія рабіліся па нядзелях, на дрэннае надвор'е, мясцовыя сьвяточныя дні і г. д. У агульны лік вучэбных гадзін першага курсу ўваходзяць: тэарэтычных заняткаў 58% і практычных 42%, на другім курсе: тэарэтычных 61%, практычных — 39%.

Навучальны плян схэматычна можна падзяліць на такія цыклы з такім іх аб'ёмам.

	у процантах	
	Тэорыя	Прак.
1) Агульна-адукацыйныя прадметы (сялянская арытмэтыка, прыродазнаўства і г. д.)	11	16
2) Грамадазнаўска-эканамічныя прадметы (грамадазнаўства, эканоміка с. г., кааперацыя і калектывізацыя і г. д.)	23	5
3) Прадметы земляробства (земляробства агульнае і спецыяльнае, садоўніцтва і гародніцтва, лугаводзтва і г. д.)	35	40
4) Прадметы жывёлагадоўлі (жывёлагад. агульная і прыватная, фізыялёгія жывёлы і г. д.)	22	31
5) Лясная гаспадарка і мелярацыя	9	8
	<u>100</u>	<u>100</u>

Як бачым пераважная частка заняткаў (57% тэарэтычных і 71% практычных) прыпадае на прадметы земляробства і жывёлагадоўлі.

Тэарэтычныя заняткі праводзіліся шляхам лекцый і гутарак са слухачамі ў аўдыторыях Акадэміі, пры чым выкладчыкі, пазнаёміўшыся на працягу года са складам, з падрыхтоўкай і запатрабаваньнямі слухачоў, імкнуліся пабудаваць гэтыя заняткі так, каб больш блізкімі, больш зразумелымі былі тэма і змест лекцыі, або гутаркі. Як паказалі выпыты (калёквіум), якія прайшлі перад сканчэньнем вучэбных заняткаў гэтага году, матар'ял, які даваўся на тэарэтычных занятках быў зразумелым і даволі добра ўспрыняты слухачамі. Тое самое адзначылі слухачы ў сваіх анкетах.

Практычныя заняткі праводзіліся пераважна ўвосень і ўвесну ў вучэбнадапаможных установах Акадэміі, як сад, гарод, дасьледчае поле, вучэбная фэрма, птушнік, пчэльнік і г. д. Некаторая частка практычных заняткаў праводзіліся ў тых, ці іншых габінэтах і лябараторыях Акадэміі (аналізы насеньня, аналізы масла, малака і г. д.) Практычныя заняткі ў большасьці былі ўвязаны з тым, што выкладалася на тэарэтычных занятках, яны былі альбо дэманстрацыяй таго, аб чым раней толькі казалася, альбо самастойнай прапрацоўкай таго ці іншага пытаньня на практыцы, у канкрэтных умовах. Практычныя заняткі яшчэ больш цікавілі слухачоў. Як правіла, у выніку практычных заняткаў, выяўляліся запатрабаваньні і жаданьні слухачоў, перанесьці тое ці іншае мерапрыемства, альбо спосаб у сваю гаспадарку (набываліся сажанцы, дзічкі, некаторае насенне і г. д.).

Апрача таго рабіліся экскурсіі слухачоў (напр. па садоўніцтву і гародніцтву) у некаторыя вёскі, у некаторыя гаспадаркі, на прыкладзе якіх паказвалася мэтазгоднасьць, альбо карысьць таго ці іншага мерапрыемства, альбо спосабу.

Выкананьне навучальнага пляну з боку навуковых працаўнікоў, якія працавалі на выключна добраахвотных началах, было здавальняючым, калі ня лічыць асобных выпадкаў з боку асобных лектараў, калі яны былі перагружаны сваёй працай па Акадэміі, і іх заняткі прыходзілася ў некаторыя дні замяшчаць іншымі, ці зусім пакідаць вольнымі.

Такім чынам было за 2 гады прапушчана навуковымі працаўнікамі Сялянскага Унівэрсытэту 28 вучэбных гадзін.

У працы Сялянскага Унівэрсытэту прымалі ўдзел у якасьці выкладчыкаў наступныя навуковыя працаўнікі С.-Г. Акадэміі:

- 1) Праф. Козыраў Н. Т. . . . грамадазнаўства
- 2) Рэктар Акадэміі Саевіч П. В. . грамадазнаўства

Заняткі слухачоў Сялянскага Універсітэту ў лябараторыі

Слухачы Сялянскага Універсітэту на лекцыі

- 3) Праф. М. М. Пелехаў Прыват. заатэхнія
 - 4) „ А. В. Ключароў Прыват. земляробства
 - 5) „ Н. В. Найдзёнаў Пчалярства
 - 6) „ М. І. Бурштэйн Садоўніцтва і гародн.
 - 7) Асыст. Пудаў В. С. С.-г. эканоміка
 - 8) Дацэнт Ануфрыяў А. А. Калектыв. і каапэр.
 - 9) Асыст. Гуржы Р. С. Садоўніцтва і гародн.
 - 10) „ Ціماشкоў Ф. А. „ „ „
 - 11) „ Савельяў А. Г. Агульн. земляробства
 - 12) „ Кудзін Фітапаталёг. і мікраб.
 - 13) „ Зубрыцкі Арытмэтыка
 - 14) „ Пратасевіч Агульная заатэхнія.
 - 15) „ Пісаркоў С.-г. мэліарацыя
 - 16) „ Нядзвецкі Прыродазнаўства
 - 17) „ Новікаў А. Л. Лесагадоўля
 - 18) Праф. Малякоў Лугаводзтва
 - 19) Асыст. Кесарава „
 - 20) Студ. Жукаў І. Г. Грамадазнаўства
- Прафэсароў 6 асоб, дацэнтаў—3, асыстэнтаў—11.

З боку-ж слухачоў Сялянскага Унівэрсытэту наведваньне заняткаў было здавальняючым, калі ўзяць пад увагу тую цяжкасьці, якія адзначыліся вышэй і з якімі звязана праца сялян—гаспадароў у Сялянскім Унівэрсытэце.

Наступная таблічка паказвае, як зьмянялася колькасць слухачоў на занятках на кожным курсе па асобных месяцах:

У сярэднім зьяўлялася на заняткі чалавек:

М Е С Я Ц	IX	X	XI	XII	II	III	IV	V	VI	VII	Сярэдняе за год
I-ы курс 1927-1928 г.	33	44	58	74	62	62	53	46	40	35	52
I-ы курс 1928-1929 г.	27	25	33	35	34	37	29	25	20	18	30
II-і курс 1928-29 г.	34	34	33	28	20	22	22	19	18	23	26

У сярэднім за два гады навучэньня на занятках прысутнічала 36 асоб.

Калі гэтыя тры радкі лічбаў паказаць у крывых лініях на дыяграме, дык ясна відаць наступнае: з восені ўсе тры лініі ідуць уверх, узімку дасягаюць найбольшай велічыні, і ўвесну, калі пачынаецца галоўная с.-г. праца, яны ізноў падаюць. Гэтае-ж відаць і з такіх лічбаў:

Сярэдняе наведваньне заняткаў:
(за ўвесь час)

увосень (IX + X м-цы) 33	узімку (XI + XII + I м-цы) 41	увесну (III — VII м-цы) 31
--------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------

Відаць, яку пэрыяды найбольшай с.-г. працы ў гаспадарках, наведваньне заняткаў Сялянскага Унівэрсытэту некалькі зьмяншаецца. Апрача таго з тых-жа лічбаў відаць, як зіма гэтата году таксама некалькі перашкаджала заняткам Сялянскага Унівэрсытэту, бо лік наведваньняў узімку гэтага году быў некалькі меншы, чым у мінулым годзе. Трэба адзначыць яшчэ тое, што наведваньні другога курсу былі на працягу году больш роўнымі, што відаць з такіх лічбаў.

Лік слухачоў, якія былі на занятках:

	У п р о ц а н т а х		
	1927-28 г. I курс	1928-29 г. I курс	1928-29 г. II курс
10 і менш разоў	25	27	37
11 — 20 „	39	42	23
31 — 22 „	36	31	39

Як можна бачыць на другім курсе ясна вызначаліся дзьве групы слухачоў: 1) хто мало наведваў заняткі і 2) хто амаль ня прамінуў ніводнага тыдню. Група тых, хто наведваў прыблізна палову заняткаў амаль у два разы зьменшаліся і бягучасьць складу слухачоў ад тыдня да тыдня значна зьменшылася. Заняткі наведваліся амаль увесь час аднымі і тымі-ж асобамі, якія зараз і будуць выпушчаны, як першая спроба Сялянскага Унівэрсытэту.

Пазашкольная праца Сялянскага Унівэрсытэту.

Праца Сялянскага Унівэрсытэту ня была абмяжована акадэмічнымі заняткімі ў мурах Акадэміі, але яна працягвалася і на гаспадаркі слухачоў, пры чым галоўным чынам улетку ў час летняга перапынку вучэбнай працы. Пры Сялянскім унівэрсытэце працуе платны аграном-інструктар (з ліку студэнтаў Акадэміі), абавязкі якога складаюцца: 1) кансультацыя мажліва большай колькасці слухачоў па тых ці іншых пытаннях на мясцох, у канкрэтных гаспадарчых умовах, 2) ужываньне ў мажліва большай колькасці гаспадарак слухачоў мерапрыем-

стваў, зьвязаных з аграмінімумом у мясцовых умовах: і 3) закладка і правядзеньня паказальна-дасьледчых мерапрыемстваў, досьледаў у тых жа гаспадарках слухачоў. Аграном-інструктар працуе пад агульным кіраваньнем і згодна праграм і схэмаў Горацкай дасьледчай станцыі пры Акадэміі па лініі інстытуту сялян дасьледчыкаў. Канкрэтна ім была зроблена наступнае:

У мінулым 1927-28 годзе былі закладзены ў гаспадарках слухачоў 18 дасьледча-паказальных вучасткаў па наступных тэмах:

1) Мінэральныя ўгнаеньні пад бульбу . . .	ў 5	гаспадарках
2) Павярхоўнае ўгнаеньне канюшыны вясною	ў 2	„
3) Уплыў гною і фасфарытаў пад ураджай жыта (на звычайным сялянскім папары) ў	2	„
4) Уплыў розных фосфарна-кіслых угнаеньняў пад ураджай жыта	4	„
5) Розныя віды ўгнаеньняў пад жыта	2	„
6) Уплыў торпу і гною на ўраджай жыта	1	„
7) Мінэральныя ўгнаеньні пад караньплоды	1	„
8) Паліваньне капусты	1	„

Усяго ў 18 гаспадарках.

Пералічаныя гаспадаркі раскіданы ў 12 селішчных пунктах Горацкага, Дрыбінскага і, нават, у аднэй вёсцы Шклоўскага раёну. Непасрэдныя вынікі гэтых досьледаў за выключэньнем двух выпадкаў (па аб'ектыўных умовах), зусім добрыя і ў некаторых выпадках пашыраліся на сумежныя гаспадаркі. У вёсцы Крукоўшчына па прыкладзе аднаго з слухачоў пераважная частка двароў зрабіла пасеў жыта радковай сеялкай. Як вынік гэтых-жа дасьледчых паказальных мерапрыемстваў служыць тое, што гаспадаркі слухачоў пастаўлялі розныя экспанаты на раённую сельска-гаспадарчую выстаўку ў дзень сьвята ўраджаю 1928 году і атрымалі першую натуральную прэмію сартовым насеньнем.

У бягучым 1928-29 гэтая-ж дасьледча-паказальная праца працягваецца, але групавым спосабам, г. зн. дасьледча-паказальныя вучасткі будуць менш раскідвацца па асобных вёсках і дварох, а будуць згуртоўвацца ў некалькіх мясцох і інструктар з групамі слухачоў іншых вёсак павінен будзе праводзіць экскурсыі ў гэтыя групы досьледаў на працягу ўсяго лета. Зараз праца па закладцы гэтых вучасткаў, праца інструктара Сялянскага Унівэрсытэту праходзіць з найбольшай нагрузкай і канчатковыя вынікі яе пакуль што не магчыма падвесці.

Заняткі слухачоў Сялянскага Універсітэту на дасьледчым полі

Зараз закладзены дасьледча-паказальныя вучасткі ў 16 гаспадарках (апрача мінулага году) на 208 дзялянках. Тэмы досьледаў наступныя: уплыў мінеральных угнаеньняў на канюшыну, параўнаньне розных відаў кораньплодаў, буракі па угнаеньні, бульба па мінеральным угнаеньні, авёс па мінеральным угнаеньні, сортаспрабаваньне бульбы, сортаспрабаваньне ячменю. Апрача таго будзе праведзены яшчэ шэраг дасьледча-паказальных мерапрыемстваў, вынікі якіх і дакладны падлік будзе толькі ўвосень. Таксама пакуль што няма ніякай мажлівасьці падлічыць кансультацыйную працу інструктара, бо вельмі многа запытаньняў, з якімі слухачы (і ня толькі слухачы) зьвяртаюцца да інструктара. Але ўсё-ж можна адзначыць (па анкетах), што 28 % гаспадарак слухачоў II курсу заклалі гадавальнік саду, 22 % — заклалі культурныя гароды, значная частка гаспадарак ужывае шматпольны севазварот і г. д.

Пасьля сканчэньня Сялянскага Унівэрсытэту значная частка быўшых слухачоў (асабліва тыя, хто закладаў досьледы ў сваіх гаспадарках) пераходзіць у Інстытут Сялян-Дасьледчыкаў пры Горацкай Дасьледчай Станцыі і такім спосабам сувязь і з Акадэміяй і з Сялянскім Унівэрсытэтам будзе і на далей падтрымлівацца.

Да пазашкольнай працы можна таксама аднесці і працу бібліятэкі Сялянскага Унівэрсытэту, якая налічвае ў сваім складзе 3838 кніжак. Гэтыя кніжкі па асобных аддзелах бібліятэкі разьмяркоўваюцца такім чынам:

	у процантах
1. Бягучая с.-г. літаратура (у прыватнасьці часопіс „Плуг“)	75
2. Агульная с.-г літаратура	14
3. Антырэлігійная літаратура	78
4. С.-г эканомія	2
5. Беларуска-мастацкая літаратура	2
6. Вучэбныя падручнікі	1
(матэматыка, фізыка, хэмія, і г. д.)	
	100 %

Апрача Бібліятэкі С. У. слухачы карысталіся таксама і кніжкамі фундаментальнай і курсавой бібліятэкі Акадэміі.

Як-жа скарыстоўвалася гэтая бібліятэка? Якія кніжкі найбольш чыталіся? кім яны чыталіся, — аб тым сьведчаць наступныя лічбы:

№№ па чарзе	Якога аддзелу кніжкі	У процантах			
		Усяго па аддзелах	Па курсах		
			I курс	II курс	Разам
1	Бягучая с.-г. і інш. літаратура	34	20	80	100
2	Асноўная с.-г. літаратура . . .	19	25	75	100
3	Палітычна-грамадзкі	19	39	61	100
4	Антырэлігійны	3	39	61	100
5	Вучэбныя падручнікі	8	65	35	100
6	Беларуская і расейская літаратура	24	61	39	100
7	С.-г. эканоміка	2	—	100	100
РАЗАМ		100	37	63	100

Фундаментальная бібліятэка галоўным чынам здавальняла патрэбы слухачоў у мастацкай, беларускай і расейскай літаратуры, курсавая у вучэбных падручніках.

У сярэднім на аднаго слухача, які карыстаўся бібліятэкай (а іх было амаль 100%) прыходзіцца прачытаных кніжак 23 шт. Да гэтага-ж разьдзелу працы С. У. трэба аднесці тая экскурсію, якія былі праведзены ў парадку выканання вучэбнае працы. У 1927 годзе частка слухачоў (3 асобы) ездзілі на экскурсію ў Маскву (на Х-ю гадавіну Кастрычнікавае Рэвалюцыі).

У гэтым годзе таксама была арганізавана экскурсія слухачоў па некаторых Саўгасах і Калгасах БССР. На жаль толькі недахоп сродкаў ня даў мажлівасці ўключыць у лік экскурсантаў больш, чым 11 чалавек.

Пазашкольная агульна-грамадзкая праца С. У.

Усяго за два гады працы была праведзена 12 агульных сходаў слухачоў Сялянскага Унівэрсытэту, на якіх стаяла 20 пытанняў. З галоўных пытанняў, якія разбіраліся можна адзначыць: 1) выбары дэлегатаў на ўрачыстае пасяджэнне прысьвечанае Х-й гадавіне Кастрычнікавай Рэвалюцыі, 2) справаздача аб экскурсіі ў Маскву, 3) аб сялянскай пазыцыі і падпісцы на яе, 4) аб падвышэнні ўраджайнасці, 5) аб удзельнічанні ў працы шэфграмады, 6) аб працэдуры дыпліне, 7) наведваньні заняткаў і выбары старшынь, 8) аб антырэлігійнай прапагандзе (перад вялікаднём), 9) самакрытыка працы С. У. і анкета слухачоў, 10) даклад т. Мяцельскага Х. аб некаторых лістах і анкетах, 11) аб першым выпуску і ўдзельнічанні ў святкаваньні яго, 12) справаздача Праўленьня С. У. і г. д.

Актыўнасьць слухачоў на сходах у сэнсе ліку прысутных і ў сэнсе ўдзельнічання ў працы сходаў, як відаць з пратаколаў, здавальняючая.

Трэба да гэтага дадаць і тое, што значная частка (асобкаля 40—50) пісалі артыкулы ў насьценгазэту Акадэміі, але зьмяшчалася, вядома, толькі частка гэтага матар'ялу, некаторыя былі дасланы па Райвынканкомах. Зьмешчана прыблізна 15—20 артыкулаў. Праўленьнем С. У. з свайго боку таксама матар'ял аб працы С. У. зьмяшчаўся ў часопісах, газэтах (10 артыкулаў надрукована).

Праца Праўленьня С. У.

Праўленьне С. У. складаецца з Рэктара С. У., праф. Крапівава І. І., Загадчыка навучал. часткі асыст. Загорскага К. С. і сакратара Бялевіча Я. У. За ўвесь час працы С. У. адбылося 24 пасяджэньні Праўленьня, на якіх было разгледжана 106 пытанняў, з якіх частка падае на арганізацыйныя пытаньні, частка на пытаньні грашова-каштарысныя, і даволі значная частка аб удзеле С. У. ў правядзеньні агульна-грамадзкіх кампаній і сьвят (дзень ураджаю, 1-я мая, канфэрэнцыя дасьледчыкаў, антырэлігійныя кампаніі і г. д.).

Сувязь з грамадзкімі арганізацыямі С. У.

За гэты час была зроблена справаздача Праўленьня С. У.

- 1) Райкому КП(б)Б—2 разы, 2) слухачам С. У.—2 разы,
- 3) агульнаму сходу Сэкцыі Навуковых Працаўнікаў—2 разы.

Апрача таго некалькі раз Рэктарам С. У. рабілася інфармацыя аб працы С. У. на пасяджэньнях ячэйкі КП(б)Б. Якую ацэнку знаходзілі гэтыя справаздачы, можна бачыць хаця-б з пастановы Горацкага Райкому КП(б)Б. Па справаздачным дакладзе Рэктара С. У. Райкомам была адзначана: „Ня гледзячы на цяжкасьці працы, адсутнасьць пэўнай жылплошчы, адсутнасьць здавальняючага бюджэту, моладасьці гэтай працы, Сялянскі Унівэрсытэт мае дасягненьні: павялічэньне слухачоў да 108, набыцьцё бібліятэкі і г. д.“.

Фінансавая частка С. У.

Прыбытковая частка бюджэту С. У. складаецца з двух крыніц: 1) асыгнаваньня Праўленьня Акадэміі С. Г., 2) асыгнаваньня Горацкім Аддзяленьнем Сэкцыі Навуковых Працаўнікоў, пры чым асыгнаваньне грошай прадугледжвае два нап-

рамкі выдаткаў: 1) бягучыя выдаткі, 2) абсталяваньне. Бюджэт С. У. у мінулым 1927-1928 годзе выявіўся ў лічбе 1733 р. (з акругленьнем да руб.), з якіх 763 рублі асыгнавана Сэкцыяй Навуковых Працаўнікоў і 970 рублёў—Праўленьнем Акадэміі С. Г. Выдатковая частка бюджэту па абодвух крыніцах складалася наступным чынам:

Асыгнаваньні на 1927-28 г.

Сэкцыя Навуковых Працаўнікоў	Сельска-Гаспадарчая Акадэмія
1. Зарплату Сэкретару . . . 260 руб.	1. Абсталяваньне (кнігі і інш.) 499 руб.
2. " Інструктару . 100 "	2. Падводы для экскурсіі . 25 "
3. Камандыроўка-экскурсыя 148 "	3. Бягучыя выдаткі (газэты і г. д.) 446 "
4. Набыцьцё кніг 43 "	Разам . . . 970 руб.
5. Бягучыя выдаткі (газэты), канцэлярскія выдаткі і г. д.) 212 "	
Разам . . . 753 руб.	Усяго выдаткаў 1733 руб.

Бюджэт бягучага году ўкладаецца ў лічбу 1375 рублёў, з якіх Сэкцыя Навуковых Працаўнікоў асыгнавала толькі 75 р., а астатнія 1300 рублёў—Праўленьне Акадэміі. Паколькі год яшчэ ня скончыўся, выдатковую частку бюджэту ў канчатковым выглядзе прывесьці немагчыма.

Такім чынам бюджэт С. У. за два гады ўкладаецца ў 3108 рублёў, з якіх па сёньнешні дзень страчана 2736 рублёў і застаецца на выдаткі 272 руб., з якіх 237 рублёў на бягучыя выдаткі.

Ясна, што бюджэт у такім выглядзе ня можа задаволіць усіх патрэб працы С. У., дзякуючы чаму Сялянскі Унівэрсытэт прымушан адмовіцца, напрыклад, ад такіх відаў працы, як мясавыя экскурсыі з слухачамі С. У. у лепшыя камуны, калгасы БССР, нават, экскурсіі вучэбнага характару (у Саўгас Іванова, на торпараспрацоўку ў Чэпялінцы і г. д.), бо яны патрабуюць сродкаў на транспарт, на пераезды. Дзякуючы недахопу грошай, няма мажлівасьці правесьці з усімі, хто кончае ў гэтым годзе Сялянскі Унівэрсытэт экскурсіі ў калгасы і саўгасы, а прыдзецца вылучаць з іх толькі 11 чалав., што ўносіць некаторы ня зусім добры момант нейкага адбору сярод тых, хто канчае.

Таксама за недахопам сродкаў прыходзіцца абмяжоўвацца невялікай колькасьцю гаспадарак, у якіх закладаюцца дасьледча-паказальныя мерапрыемствы.

75252 49

У мэтах большата ахопу сялянскіх мас працай Сялянскага Універсітэту, трэба абавязкова, каб бюджэт С. У. быў пашыраны.

Дасягненні двухгадовай працы С. У.

Перш за ўсё трэба адзначыць вынікі непасрэдна навучальнай працы Сялянскага Універсітэту за два гады.

Тое, што навуковыя веды ня толькі „даваліся“ Сялянскім Універсітэтам а і „браліся“ слухачамі, тое, што двухгадовая зарадка ня прайшла дарэмна, гэта вельмі яскрава паказала тая калектыўная праверка ведаў, тыя выпыты. (калэквіум), якія былі праведзены 30/VI-29 г. для тых, хто канчае ў гэтым годзе.

Была складзена камісія, у якую ўвашло Праўленне С.У., выкладчыкі асобных прадметаў—навуковыя працаўнікі Акадэміі, прадстаўнік ад ячэйкі КП(б)Б Акадэміі і г. д. Самыя выпыты праходзілі такім спосабам, што выкладчык таго ці іншага прадмету задаваў пытаньне, а выпускнікі спачатку калектыўна, а потым і кожны паасобку адказвалі на гэтыя запытанні.

Гэтыя выпыты, сэнс і задача якіх былі ў тым, каб па мажлівасьці падвесьці вынікі навучальнай працы і прасачыць у якой ступені матар'ял быў успрыняты слухачамі, на тых, хто быў сьведкамі сялянскіх адказаў, на сябраў Камісіі, на саміх выкладчыкаў С. У., зрабілі самае добрае ўражаньне.

Вось асобныя водгукі сябраў Камісіі,—навуковых працаўнікоў Акадэміі:

1. Праф. Бурштэйн М. І.—выкладчык С.У. па садоўніцтву і гародніцтву: „Адказы слухачоў на ўсе запытанні былі станоўчыя і прадуманыя і здзіўлялі ўпэўненасьцю сваіх ведаў і практычнасьцю. Ёсьць упэўненасьць, што скончыўшыя Сялянскі Універсітэт зьявяцца актыўнымі працаўнікамі—калектывізатарамі, парадчыкамі і лепшым актывам на вёсцы па выкананьні асноўных мерапрыемстваў па шпаркім ўздыме сельскай гаспадаркі Аршаншчыны“.

2. Асыстэнт Берзін А. І.—выкладчык С. У. па земляробству: „Аснаўныя палажэньні тэхнікі пляводзтва слухачамі Сялянскага Універсітэту ўсвоены добра. Адказы на асноўныя пытанні па галінах апрацоўкі і ўгнаеньня глебы даюцца жвава і правільна. Відаць, што акрамя лекцый, слухачы Універсітэту пазнаёміліся і з асноўнай літаратурай па сельскай гаспадарцы. Уражаньне вельмі добрае“.

3. Навуковы супрацоўнік Горацкай Дасьледчай Станцыі аграном Уласенка Я.: „Лічу, што адказы

па розных галінах сельскай гаспадаркі і, у прыватнасці, па земляробству вельмі здавальняючыя. Слухачы, праслухаўшы двухгадовы курс Сялянскага Універсітэту, усвоілі ня толькі агульныя палажэнні тых прадметаў, якія ім выкладаліся, але-ж і некаторыя дэталі іх. Не памылюся, калі скажу, што выкладчыкі Сялянскага Універсітэту, атрымаўшы такія вынікі сваёй працы, якія мы чуем па адказах слухачоў, з большай прыемнасцю будуць і ў далейшым прымаць удзел у працы Сялянскага Універсітэту; што слухачы, якія праслухалі Сялянскі Універсітэт атрымалі тыя веды, на падставе якіх змогуць перабудаваць сваю гаспадарку ў першую чаргу і, па-другое, зрабіць уплыў на ваколічнае насельніцтва. У інтарэсах далейшага поспеху працы неабходна больш шырока праводзіць працу па ўцягненні большай колькасці сялян а гэту кузьніцу, якая выкоўвае аграрнамічна-асьведамлёных гаспадароў“.

4. Загадчык Горацакй Кантрольна-Насеннай Станцыі Кот С. А.—выкладчык па насенні, яго падрыхтоўцы, кантрактацыі і сартох:

„Адказы слухачы давалі жвава, сьвядома і прадумана. Лёгка разбіраюцца ў сартох, могуць іх адрозніць і ведаюць сарты, дапасаваныя да ўмоў БССР. Усё гэта знайшло ў іх тэорэтычнае абаснаваньне, чым вартасць пазнанага яшчэ болей падвышаецца. Можна спадзявацца, што закладзеныя веды знойдуць шырокае дапасаваньне ў жыцці, як саміх выхаванцаў С. У., гэтак-жа і ў тых, з кім яны будуць сустракацца“.

5. Асыстэнт Пратасевіч—выкладчык С. У. па жывёлагадоўлі: „З прычыны таго, што жывёлагадоўля ў Беларусі мае вялікае значэнне і на выкладаньне яе было страчана многа часу, пачынаючы з 1-га курсу, прышлося даць слухачам таксама многа запытанняў. Ня глядзячы на тое, што пытанні: кармленне, экстэр’ер, расплод і буйная жывёла слухаліся ў мінулым годзе, аднак трэба адзначыць, што адказы на ўсе запытанні даваліся каляктыўна, дружна і здавальняюча. Вядома яшчэ лепей былі-б адказы, калі-б слухачы зараней былі-б апавяшчаны аб выпытах. Трэба адзначыць, што зацікаўленасць слухачоў жывёлагадоўляю з 1-го курсу і да гэтага часу была зусім здавальняючай. Адносна адказаў па малочнай справе адзначаю, што яны былі таксама здавальняючымі“.

6. Асыстэнт Нядзьвецкі—выкладчык С. У. па прыродазнаўству: „Дзеля таго, што курс прыродазнаўства праходзіўся год таму назад і слухачы ня былі папярэджаны аб калектыве, пытанні па прыродазнаўству задаваліся галоўным

чынам па тых яго аддзелах, якія маюць непасрэдную сувязь з тымі ці іншымі галінамі сельскай гаспадаркі.

Павінен адзначыць, што адказы, якія давалі на пастаўленыя пытанні, можна лічыць здавальняючымі. У адказах прымала ўдзел значная частка слухачоў. Наогул адзначаю, што і адносіны да курсу прыродазнаўства ў часе яго вывучэння з боку слухачоў, якія цяпер канчаюць, былі самыя добрыя¹

7. Аспірант Сярмяжка А.: „Агульнае ўражанне ад каляктыўных адказаў на дадзеныя пытанні па грамадазнаўству—добрае. Відаць, што большая частка слухачоў добра арыентуецца ў пытаннях грамадзкага жыцця і асабліва ў тых, з якімі ім больш за ўсё прыходзіцца сустракацца ці чуць“.

Як відаць з паданых водгукаў—першая агульная ацэнка першае спробы навучальнай працы Сялянскага Універсітэту—зусім здавальняючая.

З боку слухачоў ацэнка вучэбнай працы Сялянскага Універсітэту, як відаць з адказаў на адпаведнае пытанне анкеты—добрае (72% адказаў).

Другім дасягненнем па лініі вучэбнай працы трэба лічыць тое, што ў выніку двухгадовае практыкі, у бягучым годзе быў перагледжан навучальны плян Сялянскага Універсітэту, пры чым у яго былі ўнесены некаторыя змены і папраўкі ў адпаведнасці з запатрабаваннямі слухачоў—з аднаго боку і думкаю навуковых працаўнікоў—з другога. Абгаварваліся таксама і мэты выкладання ў сэнсе іх большага дапасавання да практычных запатрабаванняў у слухачоў.

Па пазашкольнай працы—трэба адзначыць, як дасягненне, пашырэнне ліку даследча-паказальных вучасткаў, большага ахопу імі гаспадарак слухачоў, ужывання палепшаных спосабаў і мерапрыемстваў (дакладны падлік па гэтым пытанні мажліва зрабіць толькі ўвосень г. г.) ініцыятыва слухачоў у правядзенні аграмінімуму і г. д.¹); актыўнае скарыстоўванне бібліятэкі, як Сялянскага Універсітэту, так і Акадэміі, слухачамі па самых разнастайных пытаннях, узрастаючая зацікаўленасць кіраўніцтва ад першага курсу да другога, пры чым ня толькі колькасць чытаных кніжак, але і змест іх змяняецца ў тым сэнсе, што слухачы другога курсу замест ранейшых літаратуры і вучэбных падручнікаў пераходзяць пераважна на палітычна-грамадзкія, сельска-гаспадарчыя (па самых розных галінах) кніжкі. Тое, што ў Камісіі па выпытах слухачы называлі галоўную літаратуру па тым ці іншым пытанні, сьведчыць аб тым, што яны так ці інакш з ёю пазнаёміліся.

¹ Асабліва важна адзначыць тое, што на ініцыятыве слухачоў ужо арганізаван калгас (Шклоўскі раён); арганізацыя другога (хут. Задарожжа, Горацкі р.) зарас афармляецца.

Недахопы працы Сялянскага Універсітэту.

Па думцы Праўленья Сялянскага Універсітэту недахопамі навучальнай і пазашкольнай працы можна лічыць: 1) абмяжаванасьць 1—2 раёнамі Аршаншчыны, 2) недастатковы ахоп Сялянскім Універсітэтам бядняцка-сялянскай масы і гэтых раёнаў, асабліва недастатковы ахоп батрацтва, 3) вялікі процант адсеву слухачоў на працягу як першага, так, асабліва, і другога году, 4) неаднолькавасьць наведваньняў заняткаў з боку слухачоў у розныя пэрыяды году, 5) недастатковае абслугаваньне ўсіх гаспадарак слухачоў улетку і 6) адсутнасьць асобнага прэміяльнага фонду ў сродках Сялянскага Універсітэту для лепшых слухачоў, якія будуць выпускацца штогод.

Адным з галоўных недахопаў, які значна перашкаджаў ўсёй працы Сялянскага Універсітэту будзе—адсутнасьць спецыяльных памяшканьняў: 1) для заняткаў слухачоў, 2) для адпачынку іх у часе іх наведваньня Акадэміі і Сялянскага Універсітэту і 3) для канцэлярыі Праўленья Сялянскага Універсітэту, якая зараз зьмяшчаецца ў шафе, якая стаіць у габінэце грамадазнаўства Акадэміі, пры чым у габінэце звычайна праводзяцца заняткі са студэнтамі Акадэміі.

Таксама адным з асноўных недахопаў, з якога вынікае і значная частка вышэйпаданых недахопаў у навучальнай і асабліва пазашкольнай працы, зьяўляецца вельмі слабы бюджэт Сялянскага Універсітэту. Часта, абмяркоўваючы тое ці іншае пытаньне па палепшаньні працы, Праўленьне Сялянскага Універсітэту адкідае яго, упіраючыся ў недахоп грошай.

Агульныя вывады.

Калі падагуліць усё вышэйпаданае, дык па думцы Праўленья Сялянскага Універсітэту першыя вынікі двухгадовай працы Сялянскага Універсітэту гавораць аб тым, што праца гэтая, робячы ўплыў на працоўна-сялянскія гаспадаркі ў сэнсе прыстасаваньня і ўжываньня ў іх навуковых ведаў і спосабаў культурнага вядзеньня сельскай гаспадаркі, тым самым садейнічае больш шпаркаму ўзьняцьцю вытворчасьці і рэканструкцыі сельскае гаспадаркі, хаця-б і невялікага, пакуль што, раёну.

Пагэтану працу Сялянскага Універсітэту трэба і надаць разгортваць, як па лініі паглыбленьня, паляпшэньня яе, гэтак-жа і па лініі пашырэньня, па лініі большага ахопу сялянскіх працоўных мас Беларусі. У адпаведнасьці з гэтай думкай Праўленьне Сялянскага Універсітэту, а таксама і з запат-

рабаваньнямі саміх слухачоў у наступным навучальным годзе мяркуецца ў дадатак да двухгадовага курсу Сялянскага Унівэрсытэту зрабіць яшчэ нейкую „надбудову“, якая-б дала мажлівасьць тым слухачам, якія пажадаюць (а яны ўжо зараз ёсьць) набыць спецыялізацыю ў тэй ці іншай больш вузкай галіне сельскай гаспадаркі (малочная справа, садоўніцтва, гародніцтва і г. д.). Па лініі-ж пашырэння першае спробы Сялянскага Унівэрсытэту, вынясення яго за межы аднаго-двух прыакадэмічных раёнаў, з наступнага году мяркуецца па прапанове Н.К.А. Беларусі адчыненне пры Акадэміі Беларускага Завочнага Сялянскага Унівэрсытэту. Падрыхтоўчая праца па арганізацыі Беларускага Завочнага Сялянскага Унівэрсытэту пры Акадэміі зараз ужо вядзецца.

Як па ацэнцы працы Сялянскага Унівэрсытэту сярод працоўна-сялянскіх мас у сэнсе прыстасавання навукова-агранамічных ведаў да вытворчасці, можна спаслацца на ганаровы дыплём выданы Сялянскаму Унівэрсытэту на Горацкай раённай с.-г. выстаўцы ўвосень 1928 году. У выніку трэба адзначыць, што зацікаўленасьць першаю спробаю С. У. выходзіць далёка за межы ня толькі Аршаншчыны, а нават Беларусі. Праўленьне Сялянскага Унівэрсытэту за ўвесь час атрымала запатрабаванні выслать матар'ялы аб працы і навучальны плян і праграмы ад наступных арганізацый і ўстаноў;

- 1) Ніжэгародзкае Губано (РСФСР).
- 2) НКЗ Туркм. ССР (г. Палтарацк).
- 3) НКП Туркм. ССР (г. Ашхабад).
- 4) Галоўпалітасьветы РСФСР (Масква).
- 5) Каменец Падольскі С. Г. Інстытут (СССР).
- 6) Кубанскі С. Г. Інстытут (РСФСР. Краснадар)
- 7) Віцебскі Вэтэрынарны Інстытут (БССР).
- 8) Беларускі Мсьціслаўскі Тэхнікум (БССР).
- 9) Фрунзаўскі Райком КП(б)Б (БССР).
- 10) Стара-Барысаўскі С.-Г. Тэхнікум (БССР).

У адказ усім былі пасланы здымкі з галоўных матар'ялаў і навучальных плянаў.

Апрача таго быў шэраг запатрабаваньняў ад рэдакцый розных газэт і часопісаў, у адказ на якія Праўленьне таксама накіроўвала той ці іншы матар'ял, а таксама дало 10 артыкулаў, якія і былі зьмешчаны ў газэтах і часопісах.

Рэктар Сялянскага Унівэрсытэту **КРАСІКАЎ І. І.**

Загадчык Навучальнай часткі **ЗАГОРСКІ К. С.**

Сакратар **БЯЛЕВІЧ Я. У.**